

1700 upplysning

Mozart & Haydn med Sjökvistkvartetten

ULRICEHAMNS KYRKA 28 OKTOBER 2007

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Divertimento i D-dur K. 146
”Salzburgsymfoni nr. 1”
Allegro - Andante - Presto

Joseph Haydn (1732-1809)

Ur Stråkkvartett op. 76 nr. 3
”Kejsarkvartetten”
Poco adagio

Christoph Willibald Gluck (1714-1787)

Allegretto

Wolfgang Amadeus Mozart

Serenad nr. 13 i G dur K. 525
”Eine kleine Nachtmusik”
Allegro
Romans
Menuett: Allegro – Trio
Rondo: Allegro

Ronnie Sjökvist arbetar som violinist i Göteborgsoperans orkester. Han är alternerande stämledare i andraviolinstämmen. Kalina Jankova Sjökvist undervisar unga stråkmusiker i Kungsbacka kulturskola. Lotta Tipsis undervisar i violin, viola, stråkkrytmik och klassorkester i Lerums kulturskola. Anders Sjökvist är Ulricehamns egen cellopedagog och undervisar och leder orkester på Musikskolan i vår egen stad. Bröderna Sjökvist kommer ursprungligen från Gislaved men är numera bostäta med sina familjer i Floda respektive Lerum.

Konserten är den femte i serien *Sjuhundra år på sju konserter*.

Nästa konsert
den 11 november
Idehistorisk introduktion kl. 18.00
Romantik kl. 18.30

Ronnie Sjökvist, *violin*
Kalina Jankova Sjökvist, *violin*
Lotta Tipsis, *viola*
Anders Sjökvist, *violoncell*

Form och balans enligt klassiska ideal

När Johann Sebastian Bach gick ur tiden 1750 var hans stil helt ute. Hans söner och den nya generationens tonsättare tyckte att hans musik var överlastad, svårbegriplig och på tok för allvarlig. Man ville höra förnuftig musik, gärna enkel, glad och folklig och med en tydlig melodi utan trassliga krusiduller. Enhetlighet, balans och form var de höga ledstjärnorna och bara de allra största mästarna vågade krydda sina alster med dramatiska kontraster och oväntade infall.

Den period som i musikens historia motsvarar upplysningstiden, och som följer den musikaliska barocken och föregår dess romantik, kallar vi wienklassicismen. Den domineras av tre namn – Mozart, Haydn och Beethoven, som alla huvudsakligen var bosatta i Wien.

Under hela barocken, även kallad generalbasepoken, hade cellisten i samarbete med cembalisten haft en viktig och ansvarsfull roll. Man kan kalla det ett slags delad kapellmästarroll – eller kort och gott kompgrupp. Det var basstämman som hade styrt den musikaliska förloppet – och samtidigt haft minst utrymme för egna improvisationer. Fiolerna hade däremot haft rätt stora melodiska friheter, medan violan i många fall fått nöja sig med att bidra med harmonitoner.

Under epoken som följde efter barocken förändrades denna roll. Samtidigt som musiken på många sätt klingade enklare och kanske mer lättlyssnat fick nu alla stråkinstrumenten en mer likvärdig roll. Tonsättarna skrev stråkkvartetter i stor mängd enligt strikta kompositionsformer, där huvud- och sidotemat bearbetades enligt fasta scheman. En enkel beskrivning av denna sonatform är att den består av en kärna som utvecklas av en motivisk och känslomässig drivkraft.

Kvartetterepertoaren för stråkinstrument har kommit att inta en särställning inom kammarmusiken alltsedan dessa dagar och har förblivit den form inom vilken senare komponister formulerat sina allra mest personliga tankar.

Wolfgang Amadeus Mozart föddes i Salzburg och skolades tidigt i piano- och violinspel av sin far. På grund av hans enastående musikaliska brådmogenhet lanserades han som underbarn redan vid sex års ålder och turnerade framgångsrikt som barnstjärna genom hela Västeuropa; coachad av den ärelystne fadern. Det begåvade och hyperreceptiva barnet tog viktiga musikaliska intryck och var snart en extremt produktiv kompositör inom många genrer. Mozart blev bara 34 år, men allting som han komponerade från tjuoårsåldern och framåt

betraktas som verkliga mästerverk – och verklistan omfattar mer än 600 verk.

Divertimento är italienska och betyder ”förströelse” eller ”tidsfördriv”. I wienklassikernas musikterminologi betyder ett divertimento ett flersatsigt verk av underhållande karaktär för mindre besättning, exempelvis stråkkvartett eller liten kammarorkester. Något av eller alla Mozarts divertimenti är står på repertoaren hos många stråkkvartetter. Lekfullheten, den behagfulla melodiken och verkens praktiska och lätthanterliga längd gör dem till favoriter hos såväl lyssnare som utövare.

Joseph Haydns musikbana började blygsammare än Mozarts. Genom en bristfällig musikutbildning kom han dock i kontakt med domkyrkokapellmästaren i Stefansdomen i Wien och antogs som Söngerknabe, alltså gosskorist. Under större delen av sitt liv arbetade han som kapellmästare (kompositör, dirigent och producent) vid olika furstehov. Mot slutet av sitt liv kunde han etablera sig som ”fri” tonsättare och var under 1700-talets sista decennium firad som Europas ledande tonsättare. Haydn fick, liksom Mozart, en synnerligen riklig produktion ur händerna. Han skrev 104 symfonier, 68 stråkkvartetter och därtill operor, oratorier, mässor, sonater, konserter och mycket annat. I kvällens program hör vi en långsam sats ur Kejsarkvartetten, där Haydn bearbetar den melodi som idag (åter) är Tysklands nationalsång.

Christoph Willibald Gluck var även han verksam i Wien, men också i Paris. Sin plats i musikhistorien har han främst fått för att han gjorde viktiga insatser för att reformera och förnya operakonsten. Tidens operasångare tog sig nämligen tämligen stora friheter för att visa upp sin virtuositet och imponera med sin skicklighet på ett tävlingsaktigt sätt som helt satt det dramatiska skeendet på undantag. Gluck strävade efter att utifrån klassiska ideal och med enkelhet, klarhet och rena proportioner skapa balans mellan musik och drama.

Mozarts Serenad nr 13 i G-dur är nog ett av världens mest kända musikstycken. Oftast kallas den ”Eine kleine Nachtmusik” (svenska: ”En liten nattmusik”) och hörs ofta i alla möjliga sammanhang när det är aktuellt med klassiska favoriter. Ikväll får vi dock lyssna till verket i sin helhet med alla ingående satser och säkert är det både en och annan som kommer att somna med någon av Mozarts busiga melodier fortfarande dansande i öronen.

Elisabeth Feldt